

การศึกษาวิเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เล่าลืมหลาน
Analysis Study on Donation Appears in the Third Chapter (Dāna) of Vessantara
Jataka Volume of Sroy Noi Thoa Leum Lhan

พระครูสุธรรมจินดากร (วัชรการ เตชะพรหมวัง) ¹

Phrakhru Suthamjindakorn (Watcharakorn Taejapromwang)

ดิลก บุญอิม ¹

Diloke Boonim

สมจันทร์ ศรีปรีชยานนท์ ¹

Somchan Sripraschayanon

Corresponding Author Email: suthamjin06@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาของวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก 2) ศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เล่าลืมหลาน 3) วิเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เล่าลืมหลาน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพจากเอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 รูป/คน เพื่อมาวิเคราะห์และนำเสนอการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกเกิดขึ้นสมัยอยุธยาโดยพระเจ้าทรงธรรมเป็นผู้ริเริ่มให้มีการแต่งประพันธ์ขึ้น ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 เพราะทรงเห็นว่าวรรณกรรมกาพย์มหาชาติในสมัยของพระเจ้าทรงธรรมสูญหายหรือกระจัดกระจายไป โดยได้จัดประพันธ์ทำนองหลวงขึ้น เพื่อที่จะให้พระสงฆ์ใช้ในการแสดงพระธรรมเทศนาสืบจนถึงปัจจุบันที่ใช้เรียกกันว่าเทศน์มหาชาติ

2. เนื้อหาทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เล่าลืมหลาน ที่เรียบเรียงโดย ญาณสัมปณโณ ได้กล่าวถึง ทานกัณฑ์ที่มีเนื้อหาจำแนกออกมาเป็น 4 ประเด็น 1) พระนางมยุรีวิงวอนร้องขอพญาสัตนะ 2) พระเวสสันดรให้สัตตกมทาน 3) นางมัทรีพร้อมกันหาชาติ ตามพระเวสสันดรเข้าป่าหิมพานต์ 4) พระเวสสันดรให้ทานราชรถและม้าแก่พราหมณ์และยาจก

3. ผลการวิเคราะห์ทานหรือหลักธรรมพระสูตรที่ปรากฏในทานกัณฑ์ประกอบไปด้วยพระสูตร 9 พระสูตร คือ 1) ทานวรรค 2) ปฐมทาน 8 ประการ 3) อัสสปุริสทาน 4) สัปปุริสทาน 5) สัปปุริสทาน 8 6) บุญกริยาวัตถุ 7) กาลทานสูตร 8) โภชนทาน 9) กิณฑสูตร

คำสำคัญ: การศึกษาวิเคราะห์ทาน, ทานกัณฑ์, มหาชาติเวสสันดรชาดก

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the history of Vessantara Jātaka literature 2) to study the content of Dāna in the Third Chapter (Dāna) of Vessantara Jataka Volume of Sroy Noi Thoa Leum Lhan 3) to analyze Dāna in the Third Chapter (Dāna) of Vessantara Jataka Volume of Sroy Noi Thoa Leum Lhan. It is a qualitative study from documents and in-depth interviews with 15 key informants for analyzing and presenting with descriptive analysis.

The results of this research found that:

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College

1. Vessantara Jātaka literature originated in the Ayutthaya period; God Songtham was the initiator to have of the authorship but there will be further amendments later. In the time of Phra Bat Somdej Phra Buddha Loetla Nabhalai, reign 2nd considered that literature poem in the time of God Songtham had lost or scattered, therefore wrote royal melody, in order to monks to use in Dhamma-preaching until the present that is call Mahachat Sermon.

2. The content of Dāna-kantha in Volume of Sroy Noi Thoa Leum Lhan had compiled by Yanasampanno, He mentioned dāna that the content can be divided into 4 points as: 1) Phra Nang Phussadee had requested to Phaya Sanchai, 2) Vessantara got Sattasataka-Maha-Dāna, 3) Phra Nang Matsee and Chālee looked for Vessantara in Himmapan forest, 4) Vessantara got chariot and horses to brahmins and beggars.

3. The results of the analysis and principle of Dhamma in the Sutta that appears in Dāna-kantha consists of 9 Suttas as: 1) Dāna-Wakka 2) Pathama-Dāna 8 things 3) Asappurisa-Dāna 4) Sappurisa-Dāna 5) Sappurisa-Dāna 8, 6) Puññakiriyāvatthu, 7) Kāla- Dāna-sutta, 8) Bhojana-Dāna, 9, Kinthasutta.

Keywords: Analytical study on donation, Dāna-Kantha, Vessantara Jātaka

บทนำ

วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก เป็นวรรณกรรมที่มีใจความเนื้อเรื่องกล่าวถึงพระชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มีความสำคัญต่อจิตใจชาวพุทธ และเป็นวรรณกรรมที่จารึกเขียนด้วยภาษาทางวัฒนธรรมหลากหลายของแต่ละพื้นที่ เช่น ภาคเหนือจารึกด้วยอักษรล้านนา ภาคกลางจารึกด้วยอักษรขอม เป็นต้น เทศน์มหาชาติเป็นการพรรณนาถึง “เรื่องพระเวสสันดรชาดก คำว่า ชาดก นั้นเป็นชื่อเรียกคัมภีร์ประเภทหนึ่งของพุทธศาสนา ที่กล่าวถึงอดีตชาติของพระพุทธเจ้า เป็นคำสอนประเภทบุคลาธิษฐาน คือ ยกตัวละครขึ้นมาเล่าแล้วสอดแทรกคำสอนเข้าไปในการเล่าเรื่องนั้น ๆ ชาดกมีอยู่มากมาย แต่ที่นับว่าสำคัญที่สุดมีอยู่ 10 ชาดก หรือสิบชาติ ตามที่นิยมเรียกกันว่า พระเจ้าสิบชาติ

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญบารมีต่าง ๆ กันในแต่ละชาติ เพื่อมุ่งหวังที่จะให้สำเร็จพระสัมมาสัมโพธิญาณ การบำเพ็ญบารมีก็คือการทำความดี ซึ่งดูเหมือนเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล เป็นเรื่องเฉพาะตัวไม่เกี่ยวกับผู้อื่นหรือส่วนรวม แต่ตามความเป็นจริงแล้วการบำเพ็ญบารมีนั้นย่อมจะทำให้เกิดผลดีทั้งแก่ตัวผู้กระทำ และประชาชนโดยส่วนรวมโดยแท้ เช่น การบำเพ็ญสัจจะบารมี ผู้บำเพ็ญยึดมั่นแต่เฉพาะความเป็นจริง ความเที่ยงตรง บุคคลอื่นได้รับผลก็คือ ไม่ถูกหลอกลวง เป็นต้น อนึ่งการบำเพ็ญบารมีนั้น แบ่งออกเป็น 3 ชั้น หรือ 3 ระดับ คือ ระดับธรรมดาขั้นต้น ๆ เรียกว่า บารมี ระดับสูงคือระดับที่ทำได้ค่อนข้างยากเรียกว่า อุบารมี และระดับสูงสุดคือระดับที่บุคคลซึ่งยังเป็นปุถุชนอยู่ไม่สามารถจะทำได้เรียกว่าปรমัตถบารมี เทศน์มหาชาติ คือ เทศนาเวสสันดรชาดก ถือเป็นงานบุญพิธีที่สำคัญ เป็นประเพณีที่มีคุณค่าที่ต้องสืบทอดที่นิยมจัดให้มีการเทศน์มาแต่โบราณ ส่วนมากจัดให้มีการเทศนาตามวัดวาอารามต่าง ๆ จึงเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัทศาสนิกชน และวัดนั้น ๆ จะตกลงร่วมกันจัด (คลังเอกสารสาธารณะ, 2551)

อำเภอเถิน ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของล้านนาที่ได้รับอิทธิพลจากเมืองเชียงใหม่ ซึ่งแต่เดิมอำเภอเถินชื่อว่า อิงขมถริฐ หรือ สังขมเต็น ซึ่งมีความหมายว่า สงฆ์เดือน เพราะการปกครองยุคสมัยก่อนพระสงฆ์มีบทบาทเป็นอย่างมากต่อการปกครองของเมืองเถิน และพระสงฆ์ยังมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ชักเตือนชี้แนะแนวทาง (ภูเดช แสนสา, 2558) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพระพุทธศาสนาได้รุ่งเรืองในอำเภอเถินมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานหลายยุคหลายสมัย และได้รักษาวินัยวัฒนธรรมประเพณีของการฟังเทศน์มหาชาติพระเวสสันดรชาดก ซึ่งได้รับการสืบทอดมาเป็นรุ่น ๆ จากปู่ย่าตายาย ได้สืบทอดกันมาสืบสานประเพณีของการเทศน์มหาชาติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน แต่จะเกิดความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ที่จัดกิจกรรม

ประเพณีที่มีความหลากหลายโดยเกิดจากการประยุกต์เสริมเติมแต่ง และบริบทของชุมชนที่ไม่เหมือนกัน แต่ในท้องถิ่นอำเภอเถิน ตำบลล้อมแรด มีเอกลักษณ์ที่สวงามในการแสดงวรรณกรรม เรื่องพระเวสสันดรชาดก ในแต่ละครั้ง ในแต่ละวัด แต่ละองค์กรที่ได้จัดกิจกรรมของการเทศน์จะมีองค์ประกอบที่สำคัญ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจความศรัทธา ความเชื่อมั่นในผลอาานิสงส์ที่เป็นอานิสงส์

ดังนั้น การเทศน์มหาชาติและในเนื้อหาของกัณฑ์เทศน์มหาชาตินับว่ามีสาระหลักธรรมอันสำคัญอยู่มากมาย และแฝงไปด้วยหลักการให้ทานจะปรากฏอยู่มาก และจะชัดเจนมากโดยเฉพาะกัณฑ์ที่ 3 ชื่อว่าทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย ถ้ำลือหลาน เป็นการบริจาคให้ทานที่ยิ่งใหญ่ที่เรียกว่าการบริจาคสัตตกัมมทาน คือ การทานครั้งยิ่งใหญ่มีอย่างละ 100 โดยมีช้าง ม้า วัวควาย ทาสี ทาสา และการให้ทรัพย์สินเงินทองของพระเวสสันดร โดยนับรวมกันได้ 700 ซึ่งจะมีเนื้อหาของพระโพธิสัตว์ที่อุปติเป็นองค์พระเวสสันดรให้ทานแก่พราหมณ์ชุก ผู้ที่ขอไม่มีวันหยุดยั้ง และสาระอีกประการหนึ่ง คือ หลักธรรมการแสดงความแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยเหลือสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อลดความเหลื่อมล้ำกันทางสังคมของการเห็นแก่ตัวซึ่งตึงเค้นกันในยุคของปัจจุบันที่ก่อเกิดการสร้างปัญหาอย่างไม่จบสิ้น และปัจจัยสำคัญของการเผยแพร่วรรณกรรมนี้ให้เข้าถึงพุทธศาสนิกชน

บทความวิจัยนี้จะนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อยถ้ำลือหลาน เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเป็นมา เนื้อหา และหลักการให้ทานที่ปรากฏในวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกในทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อยถ้ำลือหลาน ให้ปรากฏชัดแก่พุทธศาสนิกชนผู้ที่ได้เข้ามาศึกษา และได้รับรู้ถึงเนื้อหา ความเป็นมา หลักธรรมการให้ทานของวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก และอีกนัยหนึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้พระสงฆ์ผู้แสดงพระธรรมเทศนาได้เข้าใจง่ายต่อการบรรยายสื่อสารให้ผู้ฟังได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งเข้าถึงหลักการให้ทานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งยังให้เกิดประสิทธิผลต่อการแสดงพระธรรม และถูกต้องแม่นยำในพระสูตร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก
2. เพื่อศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย ถ้ำลือหลาน
3. เพื่อวิเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย ถ้ำลือหลาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย ถ้ำลือหลาน” ครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้วิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำศาสนา และพระนักเทศน์ 2) กลุ่มมรรคทายก และปราชญ์ในพื้นที่ และ 3) กลุ่มนักวิชาการวัฒนธรรม ทั้งพระสงฆ์ และประชาชน เสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) ซึ่งการดำเนินการวิจัย มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ค้นหาและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากตำนานเกี่ยวกับวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก โดยเฉพาะกัณฑ์ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย ถ้ำลือหลานอย่างละเอียด
2. สืบหาข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary source) โดยอาศัยข้อมูลจากการรวบรวมหนังสือวิทยานิพนธ์บทความงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา

3. สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 รูป/คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยการใช้วิธีการเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้นำศาสนาและพระนักเทศน์ 9 รูป มรรคนายกและปราชญ์ในพื้นที่ 3 คน และนักวิชาการวัฒนธรรม 3 คน เพื่อนำมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล
4. วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมแล้ว โดยการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบ หาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมกับเนื้อเรื่อง
5. สรุปเขียนงานวิจัยและข้อเสนอแนะ แบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1. ความเป็นมาของวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก

วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกเกิดขึ้นในสมัยอยุธยา โดยพระเจ้าทรงธรรมเป็นผู้ริเริ่มให้มีการแต่งประพันธ์ขึ้น ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 เพราะทรงเห็นว่าวรรณกรรมกาพย์มหาชาติ ในสมัยของพระเจ้าทรงธรรมสูญหายหรือกระจัดกระจายไป โดยได้จัดประพันธ์ทำนองหลวงขึ้น เพื่อที่จะให้พระสงฆ์ใช้ในการแสดงพระธรรมเทศนาสืบจนถึงปัจจุบันที่ใช้เรียกกันว่า เทศน์มหาชาติ กวีที่มีบุคคลสำคัญที่ได้เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ได้ประพันธ์กัณฑ์มหाराช จุลพล ฉกษัตริย์ และนครกัณฑ์ ส่วนกัณฑ์ชูชก ประพันธ์โดยพระเทพมุนี มหาพลกัณฑ์ ประพันธ์โดย พระเทพโมลี (กลั่น) กัณฑ์กุมารและกัณฑ์มัทรี ประพันธ์โดย เจ้าพระยาพระคลัง เป็นต้น (ตินาร์ บุญธรรม, 2555)

พระไตรปิฎก คำว่า ชาดก แปลว่า แสดงสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว (หลวงเทพรัตนคุชฌ์ (ทวี ธรรมธัช), 2534) กล่าวถึงเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า โดยอรรถกถาจารย์และฎีกาจารย์ได้ให้ความหมายอีกประการหนึ่งว่า ชาดก หมายถึง การตรัสบุรพกิจของพระพุทธเจ้าหรือประพจน์ในกาลก่อน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535 ,น. 127) ซึ่งมหาชาติจะกล่าวถึงบารมี 10 ชาติของพระพุทธเจ้า คือ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยะบารมี สัจจบารมี ขันติบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี อธิฐานบารมี มหาชาติเวสสันดรชาดก เป็นวรรณกรรมที่มีเรื่องราวสำคัญแบ่งเป็น 13 ตอน หรือ 13 ผูกด้วยกัน ดังนี้ 1) กัณฑ์ทศพร มี 19 พระคาถา ว่าด้วยท้าวสักกาทเวราชประสาทพรแก่พระนางผุสดี 10 ประการ 2) กัณฑ์หิมพานต์ มี 134 พระคาถา ว่าด้วยพระเวสสันดรบริจาคทานช้างเผือกให้แก่พราหมณ์ 3) กัณฑ์ทานกัณฑ์ มี 209 พระคาถา ว่าด้วยพระเวสสันดรให้ทานสัตตกมหาทาน คือ การแจกทาน ช้าง ม้า ทาสี ทาส และอื่น ๆ อย่างละ 100 ก่อนออกจากพระนคร 4) กัณฑ์วนปเวศน์ มี 57 พระคาถา ว่าด้วยสี่พระองค์เสด็จถึงเขาวงกต 5) กัณฑ์ชูชก มี 79 พระคาถา ว่าด้วยชูชกได้นำอมิตตมาเป็นภรรยาและลูกพระเวสสันดรมาเป็นทาส 6) กัณฑ์จุลพน มี 75 พระคาถา ว่าด้วยพราหมณ์เจตบุตรหลงกลชูชก 7) กัณฑ์มหาพน มี 80 พระคาถา ว่าด้วยชูชกหลอกฤๅษีให้บอกทางไปที่พักของพระเวสสันดร 8) กัณฑ์กุมาร มี 101 พระคาถา ว่าด้วยพระเวสสันดรทรงให้ทานขาลีและกัณหา 9) กัณฑ์มัทรี มี 90 พระคาถา ว่าด้วยพระนางมัทรีได้ตัดโคกเศรา ที่องค์พระเวสสันดรให้ทานขาลี และกัณหาแก่พราหมณ์ 10) กัณฑ์สักกบรรพ มี 43 พระคาถา ว่าด้วยพระอินทร์แปลงตัวขอพระนางมัทรีพร้อมให้พร 8 ประการ 11) กัณฑ์มหाराช มี 69 พระคาถา ว่าด้วยสองกุมารจะเสด็จมาถึงมหานครสีพี 12) กัณฑ์ฉกษัตริย์ มี 36 พระคาถา ว่าด้วยพระเวสสันดรได้พบหน้าครอบครัว 13) กัณฑ์นครกัณฑ์ มี 48 พระคาถา ว่าด้วยพระเวสสันดรขึ้นครองเมืองแพนบิดา (ประพัฒน์ ตรีณรงค์ และ สงวน อ้นคง, 2505)

การประพันธ์วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกนี้ ทั้งสำนวนไทย และล้านนา เป็นไปเพื่อเป็นคติสอนพุทธศาสนิกชนชาวพุทธบริษัท 4 เรื่องของการให้ทานโดยใช้หลักธรรมแบบบุคคลาธิฐาน คือ การ

เทศนามีบุคคลเป็นที่ตั้ง เทศนาอ้างคนและแสดงโดยยกคนขึ้นอ้าง (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559) ซึ่งในล้านนาได้มีการประพันธ์ไว้มากมาย ทั้ง 76 ส่วนวนการประพันธ์ ตั้งแต่จุลศักราช ที่ 1074 หรือปีพุทธศักราช 2255 เป็นต้นมา การประพันธ์ของฉบับสร้อยน้อย เจ้าสืมหลาน เป็นวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกที่นิยมเทศน์ในอำเภอเถิน เรียบเรียงโดยญาณสัมปันโน สวงวลีสหิทธิ และจัดพิมพ์เผยแพร่โดย ภิญโญ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นวรรณกรรมที่ใช้เอกลักษณ์ภาษาพื้นบ้านเดิม ที่สำนวนเล่นคำในบางบทบางตอน พร้อมทั้งประดับพระคาถาอิงตามวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกทั่วไป 1,000 พระคาถา

2. เนื้อหาที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เจ้าสืมหลาน วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เจ้าสืมหลาน เรียบเรียงโดยญาณสัมปันโน ได้กล่าวถึงผู้คนที่ 3 ทานกัณฑ์ ว่าด้วยพระนางมยุสดีวิงวอนขอพญาสัตยชัยผู้เป็นสวามีได้โปรดให้อภัยแก่พระเวสสันดรที่ได้ให้ทานช้างเผือกคู่บ้านคู่เมืองว่า “ลูกกูต่านจ้างเผือกหัดถา จาวพาราหากสวกใหม่ ปากันขับลูกให้ กูหนี อันลูกกูก็หากดีเสียดี” ซึ่งพระนางมยุสดีพุดด้วยความรักที่สุดจะทำใจได้ โดยเนื้อหาจำแนกออก 4 ประเด็น ดังนี้

2.1 ประเด็นที่ 1 พระนางมยุสดีวิงวอนร้องขอพญาสัตยชัย

พระนางมยุสดีได้ทราบข่าวว่าพระเวสสันดรถูกขับไล่ ต่างร้องไห้และรีบไปวิงวอนต่อสามีไม่ให้ขับไล่ลูกอันเป็นดังแก้วตาดวงใจ ซึ่งแสดงถึงความรักของพระนางมยุสดีที่อยากทำให้ลูกเป็นสุข เมื่ออยากเห็นลูกมีความสุขพ่อแม่ก็หาทางทำเพื่อลูก การให้จึงเป็นวิธีสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ลูกมีความสุข ข้อนี้ทำให้พระนางมยุสดีชวนชวนนำสิ่งที่ตนอับมงคลออกไปและนำสิ่งมงคลเข้ามาสู่พระเวสสันดรผู้เป็นลูก ถึงแม้จะทุกข์ลำบากเพียงใดผู้เป็นแม่ย่อมกระทำเพื่อลูกได้เสมอ

2.2 ประเด็นที่ 2 พระเวสสันดรให้สัตตกมมหาทาน

พระเวสสันดรก่อนออกไปจากเมือง พระองค์ก็ได้ย่อหย่อนในการให้ทาน พระองค์ทรงตั้งสัจจะอธิษฐานให้ทานครั้งยิ่งใหญ่ ซึ่งเรียกกันว่า สัตตกมมหาทาน คือ การให้ทาน ช้าง ม้า พระราชรถ สตรี แม่โคนมทาสี และทาสา อย่างละ 100 เมื่อพระเวสสันดรบริจาคมหาทานแล้ว แผ่นดินก็สะท้านหวั่นไหว

2.3 ประเด็นที่ 3 นางมัทรีพร้อมกันหาขาลีตามพระเวสสันดรเข้าป่าหิมพานต์

นางมัทรีได้แสดงความรักต่อพระเวสสันดร โดยนำตนเองและลูกเฝ้าติดตามพระเวสสันดรเข้าป่า คอยปรนนิบัติรับใช้ไม่ให้ห่างกาย การเข้าป่าติดตามพระเวสสันดรของนางมัทรีได้กล่าวต่อพระบิดาพระมารดาด้วยเหตุผลต่าง ๆ นานา ซึ่งพระยาสัตยชัยไม่ได้มีใจให้พระนางมยุสดีไปแค้นแต่่น้อย แต่ด้วยความหนักใจที่พระนางมยุสดีร้องให้อ้อนวอนขอจึงจำยอมอนุญาตให้พระนางมยุสดีพร้อมขาลีกันหาเสด็จออกจากเมืองไป

2.4 ประเด็นที่ 4 พระเวสสันดรให้ทานราชรถ และม้า แก่พราหมณ์ และยาจก

การเดินทางออกจากเมืองสีพีเพื่อเข้าป่าเขาวงกตแต่ด้วยเหตุการณ์มีพราหมณ์กลุ่มหนึ่งเข้ามาขอบริจาคทานกับพระองค์ในครั้งที่พระองค์กำลังลำบากทั้งกายและใจ ถ้าจะเปรียบเหมือนบุคคลธรรมดา คงจะเต็มไปด้วยความตระหนี่ความไม่พอใจ แต่พระองค์ได้ตัดสินใจบริจาค พาหนะเดินทาง ม้า และราชรถ ที่เป็นพาหนะจำเป็นในการเดินทางเข้าสู่ป่า การที่พระองค์กำลังเดินทางออกจากเมืองสีพี เพื่อที่จะได้เข้าป่าเขาวงกตแต่ด้วยเหตุการณ์ตอนนั้น ยังมีพราหมณ์กลุ่มหนึ่งเข้ามาขอบริจาคทานกับพระองค์ในครั้งที่พระองค์กำลังลำบากทั้งกายและใจ ถ้าจะเปรียบเหมือนบุคคลธรรมดา คงจะเต็มไปด้วยความตระหนี่ความไม่พอใจ แต่พระองค์ได้ตัดสินใจบริจาค พาหนะเดินทาง ม้า และราชรถ ที่เป็นพาหนะจำเป็นในการเดินทางเข้าสู่ป่า

วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เจ้าลิ้มหลาน ได้ปรากฏหลักการให้ทานถึง 9 พระสูตรที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณ โดยเฉพาะการให้สัตตกมหาทาน คือ การให้ช้าง ม้า สิ่งของ ทาสี ทาสา อย่างละ 100 เท่านั้น ซึ่งบ้างฉบับกล่าวถึงในตอนนี้นำ ให้ทานอย่างละ 700 (มหาชาติ มหาเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เจ้าลิ้มหลาน ผู้ที่ 3 ทานกัณฑ์, ม.ป.ป.)

3. วิเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เจ้าลิ้มหลาน

วรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เจ้าลิ้มหลาน เป็นเรื่องราวการให้ทาน คือ สัตตกมหาทาน ทานที่ให้อย่างละ 100 ซึ่งแฝงด้วยคำสอนเกี่ยวกับการให้ทานลงไปในวรรณกรรมอย่างมากมาย เช่น ที่ปรากฏในพระสูตรปฐมทาน ทานวัตถุ สปัปฐิตาน เป็นต้น การให้ทานจะประกอบไปด้วย ก่อนให้จิตใจเบิกบานแจ่มใส ขณะให้จิตใจเบิกบานแจ่มใส หลังให้จิตใจเบิกบานแจ่มใส ดังเช่น พระเวสสันดร ให้ด้วยจิตใจที่เบิกบานแจ่มใสทั้งขณะก่อนให้ ขณะให้ และหลังให้ ไม่คิดเสียดายแม้แต่น้อย การให้แต่ละครั้งสมบูรณ์ด้วยปฐมทานที่พระองค์ประสพเจอ เพราะพระองค์เกิดความกลัวว่าจิตใจตนเองจะมัวหมอง เป็นต้น การให้สัตตกมหาทานเป็นเอกลักษณ์ของทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เจ้าลิ้มหลาน หากวิเคราะห์เนื้อหาสามารถจำแนกออก 4 ประเด็น และได้ปรากฏหลักธรรมเกี่ยวกับการให้ทาน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ทานที่ปรากฏในประเด็นถวายช้างเผือก 2) ทานที่ปรากฏในประเด็นถวายพระเวสสันดรให้ทาน 3) ทานที่ปรากฏในประเด็นพระเวสสันดรถวายราชรถ ประกอบไปด้วยหลักธรรมหรือพระสูตร 9 พระสูตร คือ 1) ทานวรรค ปรากฏในข้ออามิสทาน (การให้สิ่งของ) 2) ปฐมทาน 8 ประการ คือ ให้ทานเพราะประสพเข้า ให้ทานเพราะคิดว่าเป็นการดี ให้ทานเพราะคิดว่าเราหุงกินเองได้ ชนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้ ให้ทานเพราะคิดว่าเมื่อเราให้ทานนี้ กิตติศัพท์อันงามย่อมจรไป ให้ทานเพื่อเป็นเครื่องประดับจิตและปรุงแต่งจิต 3) อสปฐิตาน ซึ่งไม่ได้ปรากฏในข้อให้โดยไม่เคารพ ให้โดยไม่อ่อนน้อม, ไม่ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่ของตน ไม่เห็นผลที่จะพึงมาถึงก็ให้ 4) สปัปฐิตาน 5 ปรากฏในข้อ ให้โดยไม่เคารพ, ให้ด้วยความอ่อนน้อม ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่ไม่เป็นเดน เห็นผลที่จะพึงมาถึงจึงให้ 5) สปัปฐิตาน 8 ปรากฏในข้อ ย่อมให้ของที่สะอาด ย่อมให้ของที่ประณีต ย่อมให้ตามกาล ย่อมให้ของที่สมควร ย่อมเลือกให้ ย่อมให้เป็นนิตย์ กำลังให้ก็ทำจิตผ่องใส ครั้นให้แล้วก็ดีใจ 6) บุญกริยาวัตถุ ปรากฏในข้อวัตถุที่สำเร็จได้ด้วยทาน 7) กาลทานสูตร ปรากฏในข้อ ให้ทานแก่ผู้มาสู่ถิ่นของตน ให้ทานแก่ผู้ที่เตรียมจะไป ให้ทานแก่ผู้เป็นไข้ ให้ทานในสมัยมีภิกษุหายาก ให้ข้าวอย่างดี และผลไม้ใหม่แก่ผู้มีศีล 8) โภชนทาน ปรากฏในข้อ ให้อาหาร เครื่องดื่มเป็นทาน 9) กิณฑสูตร ปรากฏในข้อ ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง, ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ ให้ยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข เป็นต้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การให้ทานของพระเวสสันดรเป็นการให้ทานโดยนัยสำคัญคือการบำเพ็ญตน ในชาติสุดท้ายก่อนที่จะบังเกิดเป็นพระพุทธเจ้าองค์ศาสนาเอกของโลก การให้ทานที่ประกอบไปด้วยหลักธรรมที่ปรากฏในพระสูตร 9 พระสูตรนี้

อภิปรายผลการวิจัย

วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่า เริ่มมีการปรากฏที่ชัดในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุกรี ยโสธโร และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก พบว่าพระเวสสันดรชาดกเป็นวรรณกรรมชาดกที่ยิ่งใหญ่ โดยกล่าวถึงพระโพธิสัตว์ซึ่งเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดรได้บำเพ็ญบารมีอย่างสูงสุดยากเกินกว่าจะมีผู้ใดทำได้ คือให้บุตรและภรรยาแก่ผู้ที่มาขอ นอกจากนั้นยังบำเพ็ญบารมีอันยิ่งใหญ่อื่น ๆ ครบถ้วนทั้ง 10 ประการ จึงชื่อว่า “มหาชาติ” และมหาเวสสันดรชาดกเป็นเรื่องที่คนไทยเรารู้จักกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยแต่ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

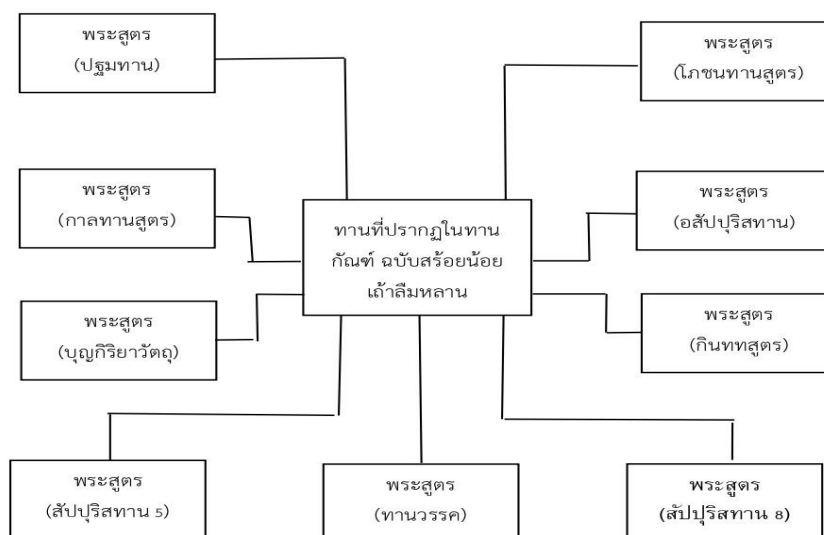
โปรดเกล้าให้ประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตแต่งตั้งเมื่อปีชวด จุลศักราช 44 (พ.ศ. 2025) เรียกว่า มหาชาติ และมีเนื้อหาสาระมีทั้งหมด 13 กัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธนา อคฺคมโม (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในเวสสันดรชาดก พบว่า เวสสันดรชาดก เป็นวรรณคดีพุทธศาสนา หรือเรียกว่า มหาชาติ มีทั้งหมด 13 กัณฑ์ คือ 1) กัณฑ์ทศพร 2) กัณฑ์หิมพานต์ 3) กัณฑ์ทศพร 4) กัณฑ์วนประเวศน์ 5) กัณฑ์ชูชก 6) กัณฑ์จุลพน 7) กัณฑ์มหาพน 8) กัณฑ์กุมาร 9) กัณฑ์มัทรี 10) กัณฑ์สักกบรรพ 11) กัณฑ์มหาราช 12) กัณฑ์ ฉกษัตริย์ และ 13) กัณฑ์นครกัณฑ์ โดยมีเรื่องราวสำคัญแบ่งเป็น 13 ตอน หรือ 13 ผูก เริ่มต้นที่กัณฑ์ที่พระอินทร์ประสาธน์พระนางผุสดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุกรี ยโสโร และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก พบว่า 1) กัณฑ์ที่ 1 ทศพร เป็นกัณฑ์ที่พระอินทร์ประสาธน์พระนางผุสดี 2) กัณฑ์ที่ 2 หิมพานต์ เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรบริจาคนางช้างปัจจัยนาคร 3) กัณฑ์ที่ 3 ทศพร เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรทรงแจกมหาสัตตกทาน 4) กัณฑ์ที่ 4 วนประเวศน์ เป็นกัณฑ์ที่กษัตริย์เดินทางมาพบพระพักตร์สู่เขาวงกต 5) กัณฑ์ที่ 5 ชูชก เป็นกัณฑ์ที่ชูชกได้ขอบุตรทั้งสอง คือ กัณหาและชาลีของพระเวสสันดรมาเป็นทาส 6) กัณฑ์ที่ 6 จุลพน เป็นกัณฑ์ที่พราหมณ์บุตรหลงกลชูชก แล้วชี้ทางไปสู่อาศรมของฤๅษี 7) กัณฑ์ที่ 7 มหาพน เป็นกัณฑ์ ปาใหญ่ ชูชกหลอกหลอฤๅษีให้บอกทางสู่อาศรมพระเวสสันดร 8) กัณฑ์ที่ 8 กัณฑ์กุมาร เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรทรงได้ประทานสองโอรสแก่ชูชก 9) กัณฑ์ที่ 9 กัณฑ์มัทรี เป็นกัณฑ์ที่พระนางมัทรีทรงได้ตัดความห่วงหาอาลัยในสายเลือดอนุโมทนาทานพระโอรสทั้งสองแก่ชูชก 10) กัณฑ์ที่ 10 สักกบรรพ เป็นกรรมที่พระอินทร์เจ้าได้จำแลงกายเป็นพราหมณ์มาขอพระนางมัทรี 11) กัณฑ์ที่ 11 มหาราช เป็นกัณฑ์ที่เหล่าเทวดาแปลงร่างลงมาปกป้องสองกุมารจนเดินทางถึงกรุงสรี 12) กัณฑ์ที่ 12 ฉกษัตริย์ เป็นกัณฑ์ที่ทั้งหกกษัตริย์ถึงวิสัยญาณพลบลงเมื่อได้พบหน้ากันที่เขาวงกต และ 13) กัณฑ์ที่ 13 นครกัณฑ์ เป็นกัณฑ์ที่หกกษัตริย์เสด็จกลับพระนครและพระเวสสันดรได้ทรงขึ้นครองราชย์แทนพระราชบิดา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระไกรสร กิตติเวที (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาพัฒนาการและคุณค่าของการเทศน์มหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์มัทรีในล้านนาพบว่า ในกรุงศรีอยุธยา แปลแต่งขึ้นใหม่ให้ชื่อว่า มหาชาติคำหลวง แต่ก็ได้สูญหายไปเสียครึ่งเสียกรงหลายกัณฑ์ จนมาสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดให้แต่งซ่อมขึ้นภายหลังจนครบบริบูรณ์

เนื้อหาวรรณกรรมมหาชาติสันดรชาดก ทานกัณฑ์ฉบับ สร้อยน้อย เจ้าลิ้มหลาน โดยใช้ภาษาคำเมืองที่มีสาระอยู่ 4 ประเด็น โดยมีประเด็นพระนางผุสดีวิงวอนร้องขอพญาสุชัย ผู้เป็นสามีไม่ให้ขับไล่บุตรทั้งสองพระองค์ออกจากเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุกรี ยโสโร และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก พบว่า พระเจ้าสุชัยเป็นกษัตริย์ที่เห็นแก่ประโยชน์ของบ้านเมืองมากกว่าประโยชน์ส่วนพระองค์ และเป็นแบบอย่างนักปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่ฟังเสียงประชาชนส่วนใหญ่ รู้จักผ่อนผันคลี่คลายสถานการณ์ไม่เว้นแก่พวกพ้อง แม้จะเป็นพระโอรสก็ตาม เมื่อทรงทราบว่าพระองค์เป็นผู้ผิดก็ทรงไม่มีทิฐิมานะ ทรงขอโทษพระชาติซึ่งเป็นพระนัดดาต้อนรับพระเวสสันดรกลับเข้าเมืองได้ตรัสขอโทษต่อพระเวสสันดร ครั้งที่พระเวสสันดรจะได้ออกจากเมือง ในประเด็นที่ 2 พระเวสสันดรได้ให้สัตตกมหาทาน ทานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในการบำเพ็ญ ซึ่งเป็นการอาศัยหลักธรรมการให้ทานเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่บุคคลทั้งหลาย และมหาชาติเวสสันดรเป็นพระชาติสุดท้ายก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระรัฐพงศ์ อาจิณฺณมโม และคณะ (2564) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดรในเวสสันดรชาดก พบว่า ในทางพุทธปรัชญาถือว่าการบริจาคนางของพระเวสสันดรเป็นปัญญาธิกโพธิสัตว์ คือ ทรงพิจารณาตรองแล้วจึงบำเพ็ญทาน

เนื้อหาทานที่ปรากฏในวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย แก้วลัมหลาน จำแนกออกเป็น 4 ประเด็น และได้วิเคราะห์หลักธรรมการให้ทาน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ทานที่ปรากฏในประเด็นถวายช้างเผือก 2) ทานที่ปรากฏในประเด็นถวายพระเวสสันดรให้ทาน 3) ทานที่ปรากฏในประเด็นพระเวสสันดรถวายราชรถ ซึ่งมีหลักธรรมเกี่ยวกับทาน 9 พระสูตร ซึ่งขณะที่พระเวสสันดรให้ทานช้างเผือก ข้าทาส และ ราชรถนั้นได้แก่พระสูตรทานวรรคพระเวสสันดรให้ทานด้วยสิ่งของเครื่องใช้ ด้วยจิตใจที่เบิกบาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสง่า ไชยวงศ์ (2540) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ทานในพระพุทธศาสนา พบว่า ทาน คือ การแบ่งปัน ความโอบอ้อมอารีในจิตใจ แล้วเจือจานออกมาภายนอก เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ เต็มใจ ทานถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การให้วัตถุสิ่งของ เรียกว่า วัตถุทาน และการให้คำแนะนำสั่งสอน ชี้นำศิลปวิทยาการต่าง ๆ เรียกว่า ธรรมทาน ซึ่งพุทธศาสนาถือว่ามียุทธค่ามากกว่าวัตถุทาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนรินทร์ภัทร นิรุตติเมธี (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์หลักการให้ทานในการส่งเสริมการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา พบว่า ทานเป็นหลักธรรมเบื้องต้นในกิริยาวัตถุ 3 คือ บุญสำเร็จด้วยการให้ การให้ทานเป็นคุณธรรมพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะทานทำลายความตระหนี่ของผู้ให้เองแล้ว ยังเป็นการอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น โดยจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) อามิสทาน การให้วัตถุสิ่งของ 2) ธรรมทาน ได้แก่ การให้ธรรมเป็นทาน การแนะนำสั่งสอนให้รู้ดีรู้ชั่ว พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญธรรมทานว่าให้ผลอันเลิศการศึกษา พบว่า ทาน คือ การเสียสละทรัพย์อันเป็นประโยชน์ส่วนตนเพื่อผู้อื่นหรือคนหมู่มาก เป็นการสงเคราะห์ ช่วยเหลือกัน การให้ทานของพระเวสสันดรได้ปรากฏหลักธรรมที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวินัย วิสุทธสาโร (2561) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์คุณค่าของหลักธรรมที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดก พบว่าพระเวสสันดรโพธิสัตว์ นับเป็นพระชาติที่ 10 ในทศชาติชาดก มีทั้งหมด 13 กัณฑ์ คือ 1) กัณฑ์ทศพร 2) กัณฑ์หิมพานต์ 3) กัณฑ์ทานกัณฑ์ 4) กัณฑ์วนประเวศน์ 5) กัณฑ์ชูชก 6) กัณฑ์จุลพน 7) กัณฑ์มหาพน 8) กัณฑ์กุมาร 9) กัณฑ์มัทรี 10) กัณฑ์สักกบรรพ 11) กัณฑ์มหาพรต 12) กัณฑ์ฉกษัตริย์ และ 13) กัณฑ์นครกัณฑ์ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดกจะช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ทานที่พระเวสสันดรแสดงฐานแห่งคุณธรรมที่พระองค์ได้บำเพ็ญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกัลปภัทร ขนติโก (สุขศิริ) (2558) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์เรื่องทานในพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในผฎาอีสาน พบว่า การให้เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่บุคคลอื่น เป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจให้อยู่ด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน มีจิตไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูลกัน อีกทั้งเป็นบาพฐานคุณธรรมให้เกิดศรัทธา ศีล สมาธิ และปัญญา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การศึกษาวเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย แก้วลัมหลาน ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ทวนที่ปรากฏในทวนกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เล่าลือหลาน ประกอบไปด้วย 9 พระสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ 1) ทานวรรค ปรากฏในข้ออาามิสทาน (การให้สิ่งของ) 2) ปฐมทาน 8 ปรากฏในข้อให้ทานเพราะประสบเหตุ ให้ทานเพราะคิดว่าการให้ทานเป็นการดี ให้ทานเพราะคิดว่า เราหุงกินเองได้ คนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้, ให้ทานเพราะคิดว่าเมื่อเราให้ทานนี้ กิตติศัพท์อันงามย่อมขจรไป, ให้ทานเพื่อเป็นเครื่องประดับจิต และปรุงแต่งจิต 3) อัสปุริสทาน ซึ่งไม่ได้ปรากฏในข้อให้โดยไม่เคารพ, ให้โดยไม่อ่อนน้อม ไม่ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่เป็นตน ไม่เห็นผลที่จะพึงมาถึงก็ให้ 4) สปปุริสทาน 5 ปรากฏในข้อ ให้โดยเคารพ ให้ด้วยความอ่อนน้อม ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่ไม่เป็นตน เห็นผลที่จะพึงมาถึงจึงให้ 5) สปปุริสทาน 8 ปรากฏในข้อ ย่อมให้ของที่สะอาด ย่อมให้ของที่ประณีต ย่อมให้ตามกาล ย่อมให้ของที่สมควรย่อมเลือกให้ ย่อมให้เป็นนิตย์ กำลังให้ก็ทำจิตผ่องใส ครั้นให้แล้วก็ดีใจ 6) บุญกิริยาวัตถุ ปรากฏในข้อวัตถุที่สำเร็จได้ด้วยทาน 7) กาลทานสูตร ปรากฏในข้อ ให้ทานแก่ผู้มาสู่ถิ่นของตน ให้ทานแก่ผู้ที่เตรียมจะไป, ให้ทานแก่ผู้เป็นไข้ ให้ทานในสมัยมีภิกษุหายาก ให้ข้าวอย่างดี และผลไม้ใหม่แก่ผู้มีศีล 8) โภชนทาน ปรากฏในข้อให้อาหาร เครื่องดื่มเป็นทาน 9) กีนทสูตร ปรากฏในข้อ ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ ให้นานพหามะชื่อว่าให้ความสุข เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

การศึกษาวិเคราะห์วรรณกรรมมหาชาติพระเวสสันดรชาดก ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เล่าลือหลาน เป็นการศึกษาวิเคราะห์หาหลักธรรมที่ตรงกับพระสูตร เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญ ของวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก และเพื่อให้ผู้ที่นำบรรยายหรืออ้างอิง ได้ทราบถึงแหล่งที่มาของหลักธรรม (พระสูตร) ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกได้แม่นยำและชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมมหาชาติพระเวสสันดรชาดก ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เล่าลือหลาน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ยังมีประเด็นที่ควรนำมาวิจัย เป็นต้นว่า

2.1 ควรศึกษาวิเคราะห์ทวนที่ ปรากฏในวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก ทั้ง 13 กัณฑ์

2.2 ควรศึกษาวิเคราะห์ ปัจจัยในการให้ทานของวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก

แหล่งอ้างอิง

- คลังเอกสารสาธารณะ. (2551, 10 กรกฎาคม). *ประเพณีล้านนา-เทศน์มหาชาติ*. OpenBase.in.th. <http://www.openbase.in.th/node/6536>
- دينار บุญธรรม. (2555, 23 กันยายน). *ความรู้ที่ได้จากร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก*. สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/09/29/ความรู้ที่ได้จากร่ายยาว>
- ประพัฒน์ ตรีณรงค์ และสงวน อั่นคง. (2505). *สารานุกรมวรรณคดี*. สำนักพิมพ์ก้าวหน้า.
- พระกัลปภัทร ขนติโก (สุขศิริ). (2558). ศึกษาวิเคราะห์เรื่องทานในพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในฌอสูสาน. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์*, 4(2), 219-233.
- พระไกรสร กิตติเวที (วรา). (2560). *ศึกษาพัฒนาการและคุณค่าของการเทศน์มหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์มัทรีในล้านนา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. MCU Digital Collections. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/1504>
- พระธนา อคฺคธมฺโม (พิมพ์รัตน์). (2563). *ศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในเวสสันดรชาดก*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระนรินทร์ภัทร นิรุติเมธี (ตาคำ). (2560). *ศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการส่งเสริมการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). มูลนิธิการศึกษา เพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก.
- พระมหาสง่า ไชยวงศ์. (2540). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องทานในพระพุทธศาสนา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระรัฐพงศ์ อาจิณฺณธมฺโม, พระครูสมุห์ธนโชติ จิรธมฺโม และทรงศักดิ์ พรหมดี. (2564). ศึกษาวิเคราะห์การบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดรในเวสสันดรชาดก. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 12(1), 175-187. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JBS/article/view/248101>
- พระวินัย วิสุทธสาโร (เกษมสุข). (2561). *วิเคราะห์คุณค่าของหลักธรรมที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดก*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. MCU Digital Collections. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/107>
- พระสุกรี ธิโสโร, จักรพรรณ วงศ์พรพิน, จรัส ลีลา, อุทัย กมลศิลป์, และสุรพันธ์ สุวรรณศรี. (2563). การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก. *วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม*, 7(1), 1-13. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/article/view/240832>
- ภูเดช แสนสา. (2558). *ประวัติศาสตร์เมืองเณิน*. โรงพิมพ์แม่กัปกัณฐ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกบาลี “มหาจุฬาเตปิฎก” (อนุสรณ์ 2500 พุทธวสเส)*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาชาติ มหาเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เล่มที่ 3 ทานกัณฑ์. (ม.ป.ป.). ภิญญ.
- หลวงเทพธรรมานุศิษฐ์ (ทวี ธรรมธัช). (2534). *ธาตุบัพที่ปัก หรือ พจนานุกรม บาลี-ไทย แผนกธาตุ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.